

LI2023/03919

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remiss gällande Trafikverkets Inriktningsunderlag inför infrastrukturplaneringen för perioden 2026-2037, rapport 2024:003

Sammanfattning

Region Gotland vill sammanfattningsvis framhålla följande synpunkter:

- Färjetrafiken till och från Gotland måste ses som en del i den nationella infrastrukturen och i nationell plan hanteras i linje med övriga insatser för att stärka Sveriges infrastruktur.
- Det behövs framdrift i frågan om tillskapande av reservhamnskapacitet på Gotland.
- För att nå klimatmålet för transportsektorn hade Region Gotland önskat att staten ställt offensivare krav på omställning till förnybara bränslen i kommande upphandling av färjetrafiken.
- Region Gotland är positiv till ett fokus på underhåll i nationell plan.
- Gotland behöver mer medel i länsplan.

Yttrande

Region Gotland har getts möjlighet att lämna synpunkter på Trafikverkets inriktningsunderlag för planperioden 2026-2037. Rubrikerna i remissvaret motsvarar rubrikerna till de avsnitt i inriktningsunderlaget som kommenteras.

Utöver detta yttrande hänvisas till det gemensamma inspel som lämnas in inom ramen för det storregionala transportpolitiska samarbetet En Bättre Sits, mellan länen Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Södermanland, Östergötland och Gotland.

I regeringens direktiv till Trafikverket inför framtagande av inriktningsunderlaget betonades vikten av ett trafikslagsövergripande förhållningssätt och ett ökat fokus på sjö- och luftfart. Region Gotland är positiv till denna inriktning, eftersom sjö- och luftfarten är helt avgörande för Gotland ur flera perspektiv, inte minst beredskap, tillväxt och tillgänglighet. En god tillgänglighet med färja och flyg i tid, turtäthet, service och pris är grundläggande för en hållbar regional utveckling. Region Gotland

betonade i inspelet inför framtagande av inriktningsunderlaget att färjetrafiken till och från Gotland bör ses som en del i den nationella infrastrukturen och i nationell plan hanteras i linje med övriga insatser för att stärka Sveriges infrastruktur. Det perspektivet saknas i inriktningsunderlaget. Gotland är en del av Sverige och vår viktigaste infrastruktur måste ges samma status och förutsättningar som stråk av motsvarande betydelse i övriga landet.

Oklarhet kring omfattningen av Trafikverkets uppdrag

Trafikverket har i regeringsuppdrag (LI2023/02781) lämnat förslag på hur reservhamnskapacitet kan tillskapas på Gotland. Förslaget bygger på lånefinansiering och ej på finansiering med medel från nationell plan. I inriktningsunderlaget lyfter Trafikverket ändå frågan och efterfrågar ett förtydligande avseende hur finansiering av denna typ av åtgärder ska gå till. Region Gotland vill understryka vikten av en snabb framdrift i denna fråga.

Målen för klimatpolitiken kan nås, med ytterligare styrmedel

På Gotland har vi inom ramen för arbetet med den regionala utvecklingsstrategin satt målet att växthusgasutsläppen från transporter på Gotland år 2027 ska ha minskat med minst 70 procent jämfört med 2010 års nivå. Det vill säga en mer offensiv målsättning än det nationella klimatmålet för transportsektorn till 2030. Förutom att det skiljer i målår mellan det nationella och regionala målet så finns det också skillnader i vilka transportslag som omfattas. Vad gäller utsläppen från färjan så ligger de utanför Region Gotlands rådighet, men inom statens. Region Gotland hade gärna sett att staten och Trafikverket gick före och visade vägen avseende den upphandlade färjetrafiken till och från ön, genom att i kommande upphandling ta sikte mot 2030-målet. Region Gotland hade önskat att staten skulle vara mera offensiva i fråga om krav på omställning till förnyelsebara bränslen för minskade utsläpp i Gotlandstrafiken.

Ökad andel fossilfria drivmedel

Region Gotland instämmer i Trafikverkets slutsats att fossilfria drivmedel är nödvändiga i omställningen av så väl vägtrafiken som sjö- och luftfarten. Biogas är det enda drivmedel som produceras lokalt. Ifråga om beredskap för att klara samhällsviktiga transporter är det därför angeläget att kunna bibehålla en flotta av biogasfordon. För tyngre transporter kommer biogas även framgent att vara godkänt enligt Clean Vehicles directive, det direktiv som annars driver på elektrifieringen av fordonsflottan inom offentlig sektor. Biogas bidrar med fler viktiga beredskaps- och miljöaspekter som att hålla igång ett lokalt omhändertagande av avfall och att ge energi till lokal livsmedelsindustri, inom ramarna för en cirkulär ekonomi.

Risker och hot mot transportsystemets funktionalitet

Klimatförändringarna har påverkat och kommer fortsätta att påverka transportsystemet kraftigt. Större nationella händelser som skredet på E6:an och tågurspårningen utanför Hudiksvall har fått stor uppmärksamhet. Även på Gotland har vi sett klimatförändringarnas effekter på transportinfrastrukturen, med en väg som behövt stängas av till följd av höga flöden. Det påverkar framkomlighet och tillgänglighet, men givetvis även enskilda fastighetsägare och privatpersoner. Region Gotland vill understryka vikten av att arbeta vidare med klimatanpassning av transportsystemet och att tillräckliga medel tillförs.

Angeläget med långsiktiga lösningar för tillgänglighet på landsbygder

Gotlands befolkning bor utspritt över ön. En stor andel av befolkningen bor på landsbygden. God tillgänglighet är en viktig fråga för den regionala utvecklingen. Region Gotland ser liksom Trafikverket att underhåll av det regionala vägnätet är viktigt ur ett landsbygdsperspektiv och ställer sig bakom slutsatsen att underhåll av

lågtrafikerade statliga vägar och bidrag till enskilda vägar bör säkerställas, även när det inte går att motivera utifrån samhällsekonomisk lönsamhet. Kopplat till landsbygden lyfter Trafikverket vidare vikten av god belysning, samt att det finns brister i det hänseendet idag. Här är Region Gotlands synpunkt att staten måste ta ett större ansvar för belysning längs det statliga vägnätet för att säkerställa trafiksäkerhet och trygghet.

Ökad trafiksäkerhetsstandard på regionala vägar

På Gotland finns tre 90-sträckor som utifrån trafiksäkerhetsmålet antingen behöver genomgå hastighetssänkningar eller mötessepareras. Sänkta hastigheter påverkar tillgängligheten på landsbygden negativt. Samtidigt har Region Gotland väldigt små medel i länsplanen och därmed små möjligheter att finansiera eventuell mötesseparering, om detta skulle bli aktuellt på Gotland. Gotland har ingen del av nyinvesteringar i nationell plan och minst länsplan i landet. Hastighetssänkningar kan inte få vara enda svaret på hur vi når en ökad trafiksäkerhet på Gotland. För en cyklist eller fotgängare som rör sig på de smala vägrenarna längs med landsvägarna är inte hastighetssänkning till 80 km/h en lösning. För att över huvud taget ha möjlighet att utveckla vår transportinfrastruktur för att göra också det gotländska vägnätet trafiksäkrare och effektivare behövs mer medel till länsplanerna. Vi efterfrågar även en fördjupad diskussion med Trafikverket om hur vi ökar trafiksäkerheten på det gotländska vägnätet utan att försämra tillgängligheten på landsbygden.

Förslag fördelning av ramar

Region Gotland vill understryka behovet av en utökad ekonomisk ram för att större samhällsekonomiska nyttor ska uppnås och att mer medel måste komma länsplanerna till del.

Prognoser för resande och transporter

Region Gotland ställer sig mycket frågande till den prognos för befolknings- och sysselsättningsutveckling som presenteras i underlagsrapporten *Transporterna i Sverige – nuläge och prognoser*. Trafikverket utgår i sina prognoser ifrån en minskande befolkning och sysselsättning på Gotland perioden 2017–2040. SCBs befolkningsprognos visar tvärtom på en tolvprocentig ökning samma period, vilket är en av de högsta ökningstakterna i landet. Om Trafikverkets prognos ligger till grund för exempelvis fördelningsbeslut så är det djupt problematiskt.

Bättre statistik om turistresor är önskvärt

Inför Trafikverkets framtagande av inriktningsunderlaget lyfte Region Gotland att Gotlands transportinfrastruktur under några sommarveckor varje år utsätts för ett hårt utökat tryck, och att detta bör avspeglas i en större länsplaneram. Region Gotland tycker därför det är intressant att följa om förbättrad statistik om turistresor kan påverka hur man ser på behovet av medelsfördelning i länsplan.

En snabb elektrifiering av transportsystemet

På Gotland är vi beroende av flygtrafik, men vill även kunna resa hållbart. Utvecklingen av elflyg är därför högtintressant. Sträckan över havet vore en perfekt pilotsträcka för elflyget. Trafikverket bedömer i inriktningsunderlaget att ett statligt investeringsstöd för nödvändiga investeringar av laddinfrastruktur eventuellt kan komma att behövas. Från Region Gotlands sida är vi måna om att det som kan göras för att understödja utvecklingen av hållbart flyg också görs.

Potential vid enskilt vägnät

De enskilda vägarna utgör en betydande del av det gotländska vägnätet. Dessa

utnyttjas i hög utsträckning, inte minst under sommaren, och skötsel och drift av enskilda vägar är en viktig fråga. Region Gotland ställer sig bakom Trafikverkets förslag att utreda förutsättningarna för att utveckla befintligt system för ekonomiskt stöd till enskilda väghållare så att åtgärder som stärker viktiga natur- och kulturvärden också kan inkluderas.

Regionstyrelsen

Meit Fohlin
Ordförande Regionstyrelsen

Stefan Hollmark
Regiondirektör